

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : พระราชประวัติและภูมิหลังส่วนพระองค์อันมีผลต่อ
แนวพระราชดำริเบื้องต้นทางการศึกษา

พระราชประวัติสังเขป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 29 ใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นองค์ที่ 2 ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรม
ราชินีนาถ ประสูติเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2423 ในพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
สมเด็จพระเจ้าฟ้าพืชมหาวชิราวุธ¹ ทรงมีพระพี่นางเธอและพระอนุชาร่วมพระมารดา คือ

1. สมเด็จพระเจ้าฟ้าพืชมหาวชิราวุธ กรมพระเทพนารีรัตน์
2. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. สมเด็จพระเจ้าฟ้าตรีเพ็ชรุตม์ธำรง
4. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
5. สมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์
6. สมเด็จพระเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธกรมหลวงนครราชสีมา
7. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราไชย
8. สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)²

¹ ประยูร พิศนาคะ, สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือสยามในยุคพระปรีชาญาณ
ของร.6 (พระนคร : สำนักงานหอสมุดกลาง, 2514), หน้า 89.

² ชำรงค์ศักดิ์ อายูวัฒน์, ราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
(พระนคร : สำนักพิมพ์อโยธยา, 2515), หน้า 30-31.

เมื่อพระชนมายุ 8 พรรษา ทรงได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนเทพทราวดี ทรงถือศักดินา 50,000 ตามพระราชกำหนด อย่างสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าต่างกรม ให้ทรงมีพระเกียรติยศเป็นชั้นที่ 2 รองจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จไปศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษ โดยเสด็จออกจากประเทศไทยในปี พ.ศ. 2436 ขณะที่ประทับอยู่ที่อังกฤษได้เพียงปีเศษ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ซึ่งทรงได้รับสถาปนาเป็นสยามมกุฎราชกุมาร ดำรงตำแหน่งรัชทายาทได้เสด็จทิวงคตลง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงได้รับการสถาปนาเป็นสยามมกุฎราชกุมาร ดำรงตำแหน่งองค์รัชทายาทสืบต่อแทน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่ที่อังกฤษ 9 ปี จึงเสด็จกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2445 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงดำรงตำแหน่งองค์รัชทายาทอยู่เป็นเวลา 17 ปี(พ.ศ.2437-2453) ก็ได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติสืบต่อมา ขณะพระชนมายุได้ 30 พรรษา ทรงครองราชสมบัติเป็นเวลา 15 ปี เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 รวมพระชนมายุได้ 46 พรรษา และทรงมีพระราชธิดาพระองค์เดียว คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อันประสูติแต่ สมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนาพระวรราชเทวี

ภูมิหลังและพระราชประวัติทางการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริในการส่งเสริมการศึกษากับบรรดาพระราชโอรสของพระองค์ที่จะต้องเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้ ดังจะเห็นได้จากพระราชปรารภในเรื่องนี้ว่า

. . . บ้านเมืองหรือวงศ์สกุล ที่จะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้นั้น ย่อมขึ้นกับผู้ใหญ่ ที่จะต้องคิดอ่านหาทางให้ลูกหลานและคนชั้นหลัง ได้ศึกษาเล่าเรียนให้มีความรู้มากขึ้น ไปกว่าตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกเจ้า ซึ่งเป็นพวกมีทรัพย์และยศนั้น ย่อมมีหนทางที่จะ

เสียไปได้ง่าย หากไม่พยายามพากเพียรไฝ่หาความรู้ใส่ตน³

เมื่อทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการศึกษาด้านอักษรศาสตร์และศิลปศาสตร์ต่างๆ ทั้งจากพระราชบิดาและจากพระอาจารย์ที่เข้ามาถวายพระอักษรเป็นการส่วนพระองค์ในพระบรมมหาราชวัง ได้แก่ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) พระยาวิเศษพันธธุโสภณ (หนู วิเศษรางกูร ณ อยุธยา) และเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ครั้นยังเป็นขุนวิจิตรวรรคศาสตร์⁴

ต่อมาทรงศึกษาภาษาอังกฤษจาก เซอร์โรเบิร์ต มอรินต์ (Sir Robert Morant)⁵ และได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีไหว้ครู เริ่มฝึกหัดเพลงอาวุธโบราณและ เมื่อพระชนมายุได้ 12 พรรษาได้เสด็จเข้าศึกษาในโรงเรียนราชกุมาร ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นในพระบรมมหาราชวัง⁶

ในปีพ.ศ. 2436 พระชนมายุได้ 12 พรรษาทรงเสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ มีผู้โดยเสด็จคือ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระสวัสดิ์วัฒนวิเศษ) พระองค์เจ้าอากาศเกียรติวงศ์ (พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หม่อมราชวงศ์สิทธิ สุกกัน ณ อยุธยา ตามเสด็จไปด้วย และเนื่องจากไม่ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะปล่อยให้พระราชโอรสอยู่ในความควบคุมของพระอาจารย์ชาวต่างชาติแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะ

๑

³ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระประวัติจอมพลพระเจ้าพี่ยา เธอกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภา, 2504), หน้า 3-4.

⁴ ประพัฒน์ ตริณรงค์, ชีวิตและงานของอัสวาทู (พระนคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2506), หน้า 56-58.

⁵ ประพัฒน์ ตริณรงค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 98. และสามารถศึกษารายละเอียดชีวประวัติของ เซอร์ โรเบิร์ต มอรินต์ ได้จาก รอง ศยามานนท์ ประวัติครู พ.ศ. 2503.

⁶ กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์, "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 9.

ทรงมีความรู้สึกต่อความประพฤติของคนเหล่านั้นว่า "เห็นแต่กะเงินเท่านั้น ถ้าไม่สมประสงค์ ก็จะไม่สนเลย โลกใบนี้ คนเราๆ ย่อมมีความรักใคร่เยื่อใยต่อกัน"⁷ จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ พระมนตรีพจนกิจ (ม.ร.ว.เปี้ย มาลากุล) ทำหน้าที่พระอภิบาลดูแลเป็นพระอาจารย์พิเศษ ถวายพระอักษรและประเพณีไทย ถวายแต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมนตรีพจนกิจ (ม.ร.ว.เปี้ย มาลากุล) ได้รับราชการเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นอย่างมากทรงมีพระราชหัตถเลขาติดต่อไปมา เกี่ยวกับการศึกษา ของพระราชโอรสตลอดเวลาดังมีพระราชหัตถเลขาตอนหนึ่งว่า

. . . ลูกชาย 2 คนนี้ {สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมารและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ}... ขอให้เจ้าว่ากล่าวอย่างมีความเกรงใจว่าไม่ใช่หน้าที่ของตัวเอง ถ้าเห็นแก่เรา แล้วขอให้ว่ากล่าวและทะนุบำรุงตามผิดแลชอบ การที่จะบอกกล่าวติเตียนเข้ามา ประการใด นานที่เจ้าจะเข้าใจว่าไม่เป็นที่พอใจเรานั้น ถ้าคิดเห็นไปดังนี้เห็นผิดแท้ เราจะบัญญัติตามได้ว่าเราไม่เคยนิกรธฤจะโกรธต่อไปข้างหน้า ในการที่เจ้า ได้บอกการที่เสียหายเข้ามาให้ทราบ... ขอฝากลูกทั้ง 2 จงมาก ขอให้ว่ากล่าว ประหนึ่งว่าลูกหลาน ถึงแม้ว่าเวลานี้จะไม่เป็นที่พอใจของลูก นานไปเมื่อรู้สึกดีชั่ว ตลอดแล้ว ก็คงจะคิดถึงคุณในการที่ได้รับคำแนะนำโดยความรักนี้เป็นแน่ไม่ต้องสงสัย⁸

⁷"พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระมนตรีพจนกิจ (ม.ร.ว.เปี้ย มาลากุล) ลงวันที่ 10 สิงหาคม ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436)" ใน พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506), หน้า 7.

⁸เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี, พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เล่ม 1 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506), หน้า 138-139.

จากพระราชหัตถเลขาที่แสดงมานั้น ทำให้ทราบถึงความสำคัญของเจ้าพระยาพระเสด็จ
สุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล ครั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นพระมนตรีพจนกิจ)* ที่มีต่อการ
ดูแลอภิบาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยที่เจ้าพระยาพระเสด็จ ฯ มีบทบาทอย่าง
มากในการถวายคำแนะนำทั้งทางวิชาการ ภาษาไทยและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ในระหว่าง
ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จศึกษาที่ประเทศอังกฤษ การที่พระองค์ได้รับการ
อบรมวิชาการทางตะวันตก อาทิ ภาษาต่างประเทศ การพบปะสังสรรค์และการปฏิบัติพระองค์
ในการเข้าสังคมชาวตะวันตกไปพร้อม ๆ กับการปลูกฝังวิถีชีวิตไทยทั้งทางภาษาและประเพณีไทย
จากเจ้าพระยาพระเสด็จ ฯ และพระอาจารย์ท่านอื่น ๆ ควบคู่กันไป อาจพิจารณาได้ว่าเป็นผล
ที่สร้างให้พระองค์ทรงรู้จักเลือกและรับในสิ่งดีที่เป็นตะวันตกและเป็นแบบไทย มาปรับใช้ให้เกิด
ประโยชน์ ดังจะเห็นได้จากการจัดโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ที่นำรูปแบบพับลิกสกูลของ
ประเทศอังกฤษ มาประยุกต์ให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย กล่าวคือมีความมุ่งหมายที่จะ
สร้างให้เยาวชนไทยมีความเป็นสุภาพบุรุษแจก เช่นสุภาพบุรุษอังกฤษ ด้วยพื้นฐานการอบรมที่
นักเรียนจะได้รับทั้งทางตะวันตก เช่น มารยาทสากลหรือการเข้าสังคมแต่ยังคงมีความตระหนัก
และสำนึกในความเป็นคนไทย มีความรักชาติ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และเป็นผู้มีศาสนา
มีจรรยา เป็นหลักปฏิบัติตนให้เป็นคนดี อันเป็นคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นสุภาพบุรุษ

พระยารวิสุทธีสุริยศักดิ์นี้ มิได้ทำหน้าที่พระอาจารย์พิเศษถวายพระอักษร แต่สมเด็จพระ
พระบรมโอรสาธิราชองค์เดิยวเท่านั้น ท่านยังมีหน้าที่เป็นพระยาอภิบาลและจัดการศึกษาของ
สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและพระเจ้าลูกยาเธออีกหลายพระองค์ที่ทรงเสด็จศึกษาต่อต่างประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีได้ทรงประทานสายพระหัตถ์ไปถึงพระยา
วิสุทธีสุริยศักดิ์ในคราวที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถได้เสด็จมาศึกษาต่อที่
ประเทศอังกฤษ มีความตอนหนึ่งว่า

*ต่อมา พระมนตรีพจนกิจ (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็น
พระยารวิสุทธีสุริยศักดิ์ใน พ.ศ. 2436 ได้รับตำแหน่งเลขานุการสถานทูตไทย ณ กรุงลอนดอน
แล้วเลื่อนขึ้นเป็นอุปทูตและอัครราชทูตพิเศษประจำราชสำนักอังกฤษ ฮอลแลนด์ เบลเยียมและ
สหรัฐอเมริกาและรับพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนเป็นเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

. . . ด้วยลูกคนเล็กจะออกไปเล่าเรียนนี้ ฉันขอฝากด้วย จะเป็นธุระดูแลว่า ตักเตือนทั้งการดีแลชั่วทุกอย่างไป เช่น ลูกโต ถึงไม่สู้ดีไม่เคยกันขออย่าได้เกรงใจเลย ขอให้เข้าใจว่า ดวงตาของฉันทั้งคู่นี้ ฝากให้พระยาวิสุทธิรักษาไว้ ถ้าพระยาวิสุทธิมีใจเมตตาฉัน ฉันก็จะได้เห็นแสงสว่างต่อไป ถ้าว่างเสียแล้วก็คงจะมีหมด ฉันจะมีชีวิตอยู่ยาวก็เพราะพระยาวิสุทธิจะช่วยสงเคราะห์ ฉันหวังใจว่าพระยาวิสุทธิ คงจะรักษาดวงตาของฉันทั้ง 2 นี้ให้ดีขึ้นเต็มกำลังที่จะทำได้ ถ้าถึงเวลาที่จำเป็นจะต้องวางไว้ ก็คงจะวางไว้ในที่อันสมควร ถ้าพระยาวิสุทธิได้สงเคราะห์ฉันจนเต็มที่แล้ว ความรักและบุญคุณจะมีอยู่แก่ฉันจนตลอดชีวิตไม่มีเวลาลืม . . .⁹

จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ ภายใต้การอภิบาลดูแลจากพระเสด็จสุเรนทราธิบดี มีความเรียบร้อยดีเป็นที่พอพระราชหฤทัย ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี เมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารมย์พระชนมายุพอที่จะเสด็จศึกษาต่อต่างประเทศ จึงได้เลือกที่จะให้ประทับที่ประเทศอังกฤษเช่นเดียวกับพระราชโอรสองค์โตโดยทั้งพระราชบิดา และพระราชมารดา มีจดหมายฝากพระราชโอรสทั้งสองพระองค์ ซึ่งเปรียบดังดวงพระเนตรทั้งคู่ของพระองค์ถึงพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ให้ดูแลตักเตือนพระราชโอรสทั้งสองได้อย่างเต็มที่

การศึกษา ณ ประเทศอังกฤษของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแบ่งออกเป็น 2 ทางได้แก่ การศึกษาวิชาการฝ่ายทหารและวิชาการฝ่ายพลเรือน กล่าวคือ เมื่อเสด็จถึงประเทศอังกฤษ ได้ทรงประทับที่เมือง แอสคอต (Ascot) ที่พระตำหนักนอร์ธ ลอดจ์ (North Lodge) ขณะมีพระชนมายุ 12 พรรษา ผู้ที่ตามเสด็จมาอยู่ด้วยในระยะแรกคือ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์(กรมหลวงชุมพรเขตต์อุดมศักดิ์) และ ม.ร.ว.สิทธิ(พลเอก พระยาริษิตวงศ์วิไล) โดยมีผู้จัดการศึกษาถวายคือเซอร์เบซิล ทอมป์สัน

⁹เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี, พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เล่ม 1 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506), หน้า 138-139.

(Sir Basil Thompson) ผู้ถวายพระอักษรคือ นาย ฮาร์โรวด์ เมย์ล (Harold Mayall) จนถึง พ.ศ. 2439 จึงทรงย้ายออกจากเมืองแอสคอต มาที่ พระตำหนักเกรตเนย์ (Gratney) ในเมือง แคมเบอร์รี่ (Camberley) เนื่องจากเริ่มทรงศึกษาวิชาทหารเบื้องต้น มูลเหตุของการศึกษาในต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในเบื้องต้นก็เหมือนดังเช่นพระราชโอรสอื่นๆ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระราชประสงค์ให้พระราชโอรสเสด็จไปศึกษาต่างประเทศยุโรป เพื่อนำความรู้มาพัฒนาปรับปรุงประเทศ ซึ่งขณะนั้นยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเพื่อ "แสวงหาคุณวุฒิจำกับที่ เกิดมาเป็นเจ้า"¹⁰

จากการที่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับการสถาปนาให้ทรงดำรงตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมาร เป็นพระรัชทายาทแทนสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ซึ่งทรงคตไปอย่างกระทันหัน ในขณะที่พระองค์ทรงศึกษาอยู่ที่อังกฤษได้เพียงปีเศษ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงเอาพระทัยใส่ในเรื่องการศึกษาของพระองค์เป็นพิเศษ โดยในตอนแรกทรงสั่งเลพระทัยว่าจะให้พระองค์ประทับศึกษาอยู่ต่อหรือจะให้เสด็จกลับมายังประเทศไทย เนื่องจากทรงต้องการอบรมสั่งสอนพระราชโอรสอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ทราบกิจการบ้านเมือง และมีความคุ้นเคยกับพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ ตลอดจนไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ก่อนที่จะทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ ความรู้สึกห่างเหินขาดความใกล้ชิดสนิทสนมได้ปรากฏในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานแก่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธในประเทศอังกฤษ มีใจความว่า

. . . ด้วยพ่อได้ตั้งใจว่าจะ เขียนหนังสือเป็นคำสั่งสอนเด็กเดือนเนื่อง ๆ แต่การที่จะทำนั้นหาโอกาสยาก ทั้งถ้อยคำที่จะใช้ให้ปราศจากเป็นเสียนหนาม กระหอบกระเพื่อมนักก็ยาก อีกประการหนึ่ง เป็นธรรมดาของคนหนุ่ม ย่อมเห็นว่าคนแก่

¹⁰สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระประวัติจอมพลพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช (มปท.) พ.ศ. 2456, หน้า 3-4 อ้างถึงในกรรณิรมย์ สุวรรณานนท์, หน้า 13.

งุ่มง่าม เซอะเซะ หลงไหล เพื่อเจ้อ ... หนังสือที่คิดหลายหนแล้วว่าจะเขียนก็ต้อง
รอไป รอไป ด้วยคาดไม่ได้ว่าผู้ที่อยู่ไกลกับผู้ที่อยู่ใกล้จะแปลกยิ่งกว่ากันเพียงใด...¹¹

การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงความห่วงใยและพระราชทาน
คำแนะนำสั่งสอนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจพิจารณาได้ว่าการที่ทรงศึกษาใน
ต่างประเทศถึง 9 ปี โดยมีได้เสด็จกลับยังประเทศไทยเลยสักครั้งเดียว ได้สร้างความห่างเหิน
ระหว่างพระองค์กับพระชนกนาถ กอปรกับตำแหน่งพระราชทายาทที่มีทรงคาดคิดมาก่อนจึงสร้างความ
ความรู้สึกที่ต้องดำรงอยู่ด้วยพระองค์เอง ในการตัดสินพระทัยต่าง ๆ อันเป็นผลให้ภายหลังเมื่อ
เสด็จกลับประเทศไทย การขาดความใกล้ชิดสนิทสนมกับพระประยูรญาติ และการที่ทรงได้รับการ
อบรมจากตะวันตกทำให้พระองค์มีโปรดการติดต่อกับพระบรมวงศานุวงศ์และพระประยูรญาติ
ที่ทรงเห็นว่าขาดความน่าสมัย และไม่เข้ากับแนวคิดส่วนพระองค์ แต่มักจะประทับอยู่ในพระตำหนัก
และทรงอยู่ในแวดล้อมของเหล่ามหาดเล็กและข้าราชการบริพาร และทรงทดลองอบรมสั่งสอน หรือ
ทรงพยายามสร้างใหม่มหาดเล็กข้าราชการของพระองค์มีบุคลิกลักษณะต้องตามพระราชประสงค์
กล่าวคือ เพื่อเหล่ามหาดเล็กเหล่านี้จะเป็นผู้ที่รับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทต่อไปข้างหน้า การ
อบรมให้พวกเขามีความเป็น "สุภาพบุรุษ" คือมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
จะเอื้อประโยชน์ต่อความมั่นคงปลอดภัยในพระราชบัลลังก์และมีผลต่อการนำประเทศชาติให้มีความ
เจริญก้าวหน้า

ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชประทับอยู่ในประเทศอังกฤษเพื่อทรงศึกษาต่อไป พร้อมกับมีพระราชหัตถเลขาถึง
พระเจ้าเนืองยาเชอกรมพระสวัสดิโสภณ ผู้ซึ่งเป็นราชทูตพิเศษและเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการศึกษา
ในสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอทั้งหลาย ในเรื่องให้เสด็จกลับนั้น เป็นช่วงเวลาที่พระองค์
ประชวร ไม่สบายพระราชหฤทัย และยังไม่คลายจากพระอาการโรคเศร้ำที่ต้องสูญเสียสมเด็จพระ
เจ้าฟ้ามหาวชิรมุณี¹² พระยารัษฎานุประดิษฐ์ พระอาจารย์และพระอภิบาลได้ถวายความเห็น

¹¹ ฝั่งวุฒิ สุธธิสงคราม, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์, หน้า 7.

¹² กจ., ร.5 ต 49/11 ร่างพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวถึงพระเจ้าเนืองยาเชอกรมพระสวัสดิโสภณ ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน ร.ศ. 114.

ว่าสมควรที่จะให้พระบรมโอรสาธิราชประทับศึกษาที่ประเทศอังกฤษ เพื่อให้ทรงศึกษาเล่าเรียนตลอดจนจะได้ทรงสังเกตกิจการการดำเนินงานของประเทศต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติพระราชกิจต่อไปในอนาคต¹³ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหว่านไถและได้เพิ่มความเอาใจใส่ในการสั่งสอนอบรมในองค์รัชทายาท ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชอยู่เสมอตั้งเช่น "ให้บุตรส่ำห้ำกั่มหน้า เรียนหนังสือไปให้เป็นคนมีวิชาอย่ามามีมือเปล่าให้เขาว่า เจ้าฟ้าเอาการไม่ได้"¹⁴

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาภาษาอังกฤษเสร็จในปี พ.ศ. 2440 ทรงตัดสินพระทัยเลือกเรียนวิชาการทหารที่ทรงโปรดมาก แต่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีไม่เห็นชอบด้วยเพราะมีที่ศนะว่าองค์รัชทายาทสมควรจะทรงเล่าเรียนให้รอบรู้ได้ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ด้วยเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว พระองค์จะได้ชื่อว่า มีทั้ง "ความสงบสุขและศักดิ์านภาพในพระราชอาณาจักร"¹⁵ โดยปล่อยให้พระอนุชาองค์อื่นๆ เสด็จศึกษาวิชาการด้านต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อราชการแผ่นดินเพื่อเป็นดังเช่น "ราชอวยวะของพระเชษฐาธิราชช่วยทำนุบำรุงและรักษาพระนครทุกหน้าที่"¹⁶ เป็นกำลังช่วยในการปกครองบ้านเมืองต่อไป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริในชั้นแรกที่ไม่เห็นด้วย

13"หนังสือพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลงวันที่ 29 พฤศจิกายน ร.ศ. 114" ใน พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506), หน้า 100.

14"พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 27 เมษายน ร.ศ. 113" ใน ณีรัฐดิ สุธธิสงคราม, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์, หน้า 91.

15 กจช., ร.5 ต.49/8 หนังสือพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ร.ศ.116(พ.ศ.2440).

16 เรื่องเดียวกัน.

ที่จะให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเป็นทหารเท่าใดนัก เพราะภายหน้าทรงต้องทำการพลเรือนมากกว่าทหาร แต่ต่อมากการที่ทรงเห็นแบบอย่างจากต่างประเทศแลยุโรปที่วางแนวการศึกษาของเจ้านายในการที่จะให้ศึกษาทางด้านทหารเสียก่อนแล้วจึงจะไปเรียนวิชาการทางด้านพลเรือน จึงทรงมีพระราชดำริเห็นชอบและทรงเห็นว่าการที่ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเป็นทหารจะมีประโยชน์ต่อการปกครองประเทศต่อไปภายหน้า เนื่องจากการทหารของประเทศในระยะนั้นยังมิได้มีการปรับปรุงเท่าใดนัก ดังมีหลักฐานจากพระบรมราชาธิราชเรื่อง ปลุกใจเสื่อป่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้มีพระราชดำรัสในเรื่องที่ประชาชนไม่นิยมการเป็นทหาร ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 กล่าวคือทรงมองว่า "บ้านเมืองมีความสงบสุขไม่มีศึกสงครามมานานแล้ว" ¹⁷ ประกอบกับการที่มีธรรมเนียมเรียกคนเข้าเกณฑ์เกณฑ์กรมกองต่าง ๆ ทำให้บรรดาเจ้าหมื่นนายกองที่มีหน้าที่ปกครองควบคุมกองรบมีอำนาจในการกดขี่คนในบังคับของตน จนประชาชนเกิดความรู้สึกไม่อยากเป็นทหาร พยายามที่จะพ้นจากการเข้าประจำการด้วยวิธีต่าง ๆ ประชาชนจึงพยายามหลีกเลี่ยงการเป็นทหารซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในเรื่องนี้เช่นกัน จึงมีการเปลี่ยนแปลงการเข้าสังกัดหมู่กองด้วยการสักเลขมา เป็นการออกพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารชั่วคราวขึ้น ¹⁸ และทรงเล็งเห็นว่าหากมีเจ้านายพระองค์ใดได้สำเร็จการศึกษารวิชาทหารจากต่างประเทศก็จะเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการเป็นทหารว่าเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่งและ เพื่อเป็นกำลังแก่เหล่าทหารหาญเหล่านั้นด้วยและจะได้นำวิชาการทหารมาพัฒนากิจการทหารให้ดีขึ้นดังทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ลงวันที่ 27 มีนาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ความว่า

. . . ลุกโต ซึ่งไปเป็นทหารในชั้นต้นนั้น เห็นว่าคุณอยู่ด้วยเหตุว่าการทหารในกรุงเทพฯ นี้ จะเรียกว่าไม่มีเลยก็ได้ หาที่เรียนรู้ในบางกองไม่ได้ ผู้ซึ่งมี

¹⁷ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ปลุกใจเสื่อป่า (กรุงเทพฯ:ชวนพิมพ์, 2530), หน้า 20. (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิมพ์ พ.ศ. 2530).

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

บรรดาคักดีมากและจะเป็นใหญ่สืบไปข้างหน้า ถ้ามีความรู้ในการทหารจะได้จัด
 การทหารพอมีทางพูดจาให้เข้าใจกันได้ และจะเป็นตัวอย่างทำให้คนที่เห็นทหารมีใจ
 ไม่เบื่อหน่ายย่อท้อ ด้วยเห็นว่า เป็นหน้าที่ของคนแล้ว ๆ จะเป็น . . . 19

การมีพระราชดำรินี้ในเรื่องความสำคัญของการทหารทำให้พระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิจารณาและมีพระราชวินิจฉัยว่า พระราชโอรสชั้นพระองค์เจ้า
 จะเรียนทางด้านทหารและพลเรือนก็ได้ตามใจปรารถนาแต่พระราชโอรสชั้นเจ้าฟ้าจะต้อง
 เรียนทางด้านทหารและพลเรือน เพื่อใช้ในการปกครองบ้านเมืองโดยมีพระราชวินิจฉัยว่า

. . . การเรื่องนี้ได้คิดมากแล้วแลได้ฟังสำนวนคนชั้นสูงๆ มีพวกเจ้านายแผ่นดิน
 เขาเห็นกันไปว่า ทว่าการพลเรือนเสียเกียรติยศที่ต้องถูกกระหนกระเทือนต่างๆ ซึ่งที่
 เมืองเราก็มามีบ้าง แต่เวลานี้น้อย แต่ถ้าเป็นปาสีเมนต์ขึ้นเมื่อไรแล้ว เจ้านายเบน
 เข้าในหน้าที่ราชการพลเรือนไม่ได้ เพราะทนอดทนไม่ไหว . . . ถ้าเป็นคน
 บริบูรณ์อย่างเช่นชั้นเจ้าฟ้าไม่ตีจริงเต็มที คงจะไม่รับทำการพลเรือน เว้นไว้แต่จะ
 เบนตำแหน่งใหญ่ ถ้าเป็นพระองค์เจ้าเห็นจะจำต้องรับทำการพลเรือน . . . 20

ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการศึกษาทั้งทางด้าน
 ทหารและพลเรือนเพื่อมุ่งประโยชน์ในอนาคตที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมี
 พระราชดำริว่าหากประเทศไทยมีการปกครองแบบมีรัฐสภาแล้ว เจ้านายพระราชวงศ์ชั้นสูงจะ
 เข้ารับราชการพลเรือน อาจทนการกดดันหากไม่ได้รับตำแหน่งใหญ่แล้วเนื่องจากจะลำบากใจ

19 กจข., ร.5 ต.49/8 หนังสือพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440).

20 "พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงพระยารัษฎานุ
 ประดิษฐ์ ลงวันที่ 27 มีนาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440)," ใน พระราชหัตถเลขาและหนังสือ
 กราบบังคมทูลของเจ้าพระยา พระเสด็จสุเรนทราธิบดี ร.ศ.113-118, หน้า 68.

ที่ต้องทำงานภายใต้การบริหารงานของชนชั้นสามัญตั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงเข้ารับการศึกษาทางการทหารที่โรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิร์สต์ (Royal Academy Sandhurst, RMA.) ก่อนโดยมีนายทหารมาถวายพระอักษรเพิ่มเติมคือ

1. พันโทสุม ถวายพระอักษรวิชาทหารเบื้องต้น
2. นายโบลีเวีย ถวายพระอักษรวิชาพลเรือนทั่วไป
3. นายฟูริเยร์ ถวายพระอักษรภาษาฝรั่งเศส

จากนั้นจึงทรงเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก แซนด์เฮิร์สต์ เมื่อวันที่

28 มกราคม พ.ศ. 2440 วิชาที่ทรงศึกษา คือ

1) การปกครองของทหาร	2) กฎหมาย	3) ยุทธวิธี
4) วิชาป้อมค่าย	5) การสำรวจ	6) ภาษาฝรั่งเศส
7) การพลศึกษา	8) ห้อยโหน	9) ซี่มา ²¹

ในการนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นชอบด้วยเพราะเป็นการสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของไทยในขณะนั้นที่ไม่ต้องการผูกพันกับประเทศมหาอำนาจใดเป็นพิเศษ²² ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาถึงพระยารัษฎานุประดิษฐ์ว่า "การที่จัดเช่นนั้นเป็นโปรเฟสชันอันหนึ่งซึ่งปรากฏว่า ได้มีในตัวลูกและจะเป็นเครื่องผูกพันในไมตรีอย่างหนึ่ง ทั้งจะเป็นเครื่องชั่งถ่วงการที่ลูกชายเล็ก [สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ] จะไปอยู่รัสเซียด้วย"²³

²¹ คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, รายงานการค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ประเทศอังกฤษ ฯลฯ (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 22.

²² กรรกริธมย์ สุวรรณานนท์, "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย," หน้า 17.

²³ "พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระยารัษฎานุประดิษฐ์ ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440)" ใน พระราชหัตถเลขา . . . , หน้า 211.

เมื่อเสด็จเข้าศึกษาวิชาทหารแล้วจึงทรงเข้าประจำการที่ กรมทหารราบเบาเดอรัม ณ นอร์ช แคมป์(North Camp) เมืองอัลเดอร์ช็อต (Aldershot) ตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2441 โดยมีตราสัญญาสัมพันธไมตรีที่ติดบนหมวกเบเรต์เป็นรูปแตรงอน (ต่อมา พระองค์ได้ทรงพระราชทานเป็นเครื่องหมายของกองเสือป่าพรานหลวงรักษาพระองค์)

ด้านวิชาการฝ่ายพลเรือนพระองค์ทรงศึกษาราชการปกครองและวิชากฎหมาย ซึ่งนาย เวอร์นี่ (Mr.Verney)²⁴ พระอาจารย์ชาวอังกฤษได้นะหน้าแก่พระยารัฐสุริยศักดิ์ ว่า ควรให้เข้าศึกษาโดยไม่ต้องเอาปริญญาก็ได้ และเพื่อจะได้สมาคมกับคนทั้งหลายด้วย²⁵

ใน พ.ศ. 2442 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธเสด็จเข้าศึกษาต่อ ณ วิทยาลัยไครสต์เชิร์ช (Christ Church) ซึ่งเป็นสำนักหนึ่งของ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford University) ด้วยการที่พระองค์ได้รับสิทธิพิเศษในการเข้าศึกษาที่มีลักษณะเป็นแบบ ส่วนพระองค์ก็คือ จะมีพระอาจารย์ถวายการสอนเป็นพิเศษ การเข้าไปฟังบรรยายกระทำเป็นครั้งคราวเท่านั้น หลักสูตรวิชาที่ทางวิทยาลัยกำหนดให้ศึกษาก็มีได้มากเท่ากับนักศึกษาธรรมดาทั่วไป²⁶

ที่ออกฟอร์ด พระองค์ทรงศึกษาประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ทรงได้รับการยกย่องเป็นพิเศษในวิชาวรรณคดี และประวัติศาสตร์

การที่ได้ทรงศึกษาราชการประวัติศาสตร์และการปกครองทางทฤษฎี ทำให้มีพระราชประสงค์ จะทดลองระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยทรงเคยดำเนินกิจกรรมบางประการกล่าวคือ ในพ.ศ. 2445 ทรงใช้เวลาขณะประทับอยู่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ระหว่างรอเวลาที่จะต้องเสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ ทดลองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีประธานาธิบดีเป็น

²⁴พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้ทำหน้าที่ดูแลการศึกษาของ พระราชโอรสในต่างประเทศและรับราชการเป็นที่ปรึกษาสถานทูตไทยในลอนดอนตั้งแต่ พ.ศ. 2426-2449 รวมเวลา 25 ปี

²⁵กจช., ร.5 ต. 49/8 หนังสือพระยารัฐสุริยศักดิ์กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 1 ตุลาคม ร.ศ. 117 (พ.ศ.2441).

²⁶กจช., ร.5 ต. 49/26 รายงานพระยาราชวัลลภภานุศิษย์ ร.ศ. 119-120 (พ.ศ. 2443-2444).

ประมุขในเมืองสมมุติที่ทรงตั้งชื่อว่า "สาธารณรัฐใหม่ (The New Republic)" เป็นการดำเนินการลอย ๆ ประกอบด้วย คณะรัฐบาล กระทรวง สภาสูง สภาผู้แทน พรรคการเมือง การเลือกตั้ง การยุบสภา มีวารสารทำนองราชกิจจานุเบกษา โดยพระองค์ทรงใช้พระนามแฝงทำหน้าที่ 4 ตำแหน่งคือประธานาธิบดี เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ประธานวุฒิสภา และเจ้าหน้าที่พิธีการใน กระทรวงการต่างประเทศ²⁷

การที่ทรงมีกิจกรรมเช่นนี้ได้ส่งผลให้เกิด "ดุสิตธานี" ซึ่งเป็นเมืองที่ทดลองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นแนวพระราชดำริด้านหนึ่งซึ่งส่งเสริมการศึกษาของบรรดา "ทวยนาคร" หรือข้าราชการและมหาดเล็ก ข้าราชการบริพารให้รู้จักเรียนรู้วิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักการใช้สิทธิของตน กล้าแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผลอันเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างให้พวกเขา มีความเป็นสุภาพบุรุษ

ทางด้านสังคม พระองค์ได้ทรงเข้าเป็นสมาชิกสโมสรต่างๆ คือ

- 1) สโมสรคาร์ดินัล (Cardinal Club)
- 2) สโมสรบูลลิงตัน (Bullington Club)
- 3) สโมสรคอสมโพลิตัน (Cosmopoliton Club) ซึ่งสโมสรนี้ พระองค์ทรงได้

รับเลือกเป็นประธานสมัยหนึ่ง และได้พระราชทานเลี้ยงแก่สมาชิกเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2443

เมื่อทรงศึกษาได้ 2 ปี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริขึ้นว่า การที่จะศึกษาอ็อกซ์ฟอร์ดให้จบหลักสูตรจะต้องทรงใช้เวลาอีกประมาณ 3-4 ปี จึงทรงตัดสินใจพระทัยที่จะเลิกศึกษาที่อ็อกซ์ฟอร์ด ด้วยทรงมีพระราชประสงค์จะหันกลับไปทรงศึกษาวิชาทางฝ่ายทหารที่โปรดอีก เพราะทรงมีความรู้ทางด้านนี้ดีกว่าวิชาอื่น ทรงเลือกเสด็จไปเรียนเสนาธิการทหารบก (Staff College) แต่ปรากฏว่า พระราชประสงค์ของพระองค์ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก พระยาประสิทธิ์ศิลปการ ผู้ทำหน้าที่พระอภิบาลแทนพระยารัฐสุริยศักดิ์ มีความ

²⁷ม.ล.ปิ่น มาลากุล, "The New Republic," ใน รายงานการค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 102-103.

คิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิชาการของพระองค์แตกต่างกันไปและอาจไม่เข้าใจในพระราชประสงค์อย่างถ่องแท้ โดยท่านได้แสดงความต้องการให้พระองค์เสด็จไปทรงศึกษาภาษาเยอรมันและภาษาฝรั่งเศสเพิ่มเติม²⁸

แต่ปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าจะเป็นการเสียเวลามากไป ถ้าจะเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก และไม่ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนภาษาดังกล่าวด้วย จึงทรงตัดสินพระทัยให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเสด็จกลับเมืองไทย โดยทรงให้เหตุผลในพระราชหัตถเลขาถึงพระยาประสิทธิศัลการว่า "พระมกุฎราชกุมารได้เล่าเรียนมีความรู้เป็นที่อยู่บ้างแล้วเมื่อกลับกรุงเทพฯ ได้ตั้งต้นทำการได้เร็วเท่าใดก็ยิ่งดีขึ้นเพราะสิ่งที่ต้องการเข้ามาเรียนในเมืองไทยให้รู้จักลักษณะที่แท้จริงของบ้านเมืองซึ่งไม่มีที่สุด"²⁹

ในปีพ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จกลับประเทศไทยโดยแวะผ่านทางสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น รวมระยะเวลาที่ทรงศึกษาเป็นเวลา 9 ปีเศษ กรรกริทธิมย์ สุวรรณานนท์ ผู้วิจัยเรื่องพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการศึกษาของพระองค์ ณ ประเทศอังกฤษ ว่า การศึกษาในต่างประเทศของพระองค์อาจกล่าวได้ว่า ทรงไม่มีโอกาสที่จะเลือกศึกษาได้ตามพระราชประสงค์ของพระองค์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพระฐานันดรจากการเป็นเพียงพระราชโอรสมาเป็นพระบาทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารอย่างกระทันหัน ซึ่งความเป็นไปของสถานการณ์บ้านเมืองตลอดจนสภาพแวดล้อม ทัศนคติ แนวความคิดและการตัดสินพระทัยจากพระราชบิดา พระอภิบาลและพระอาจารย์ ผู้เกี่ยวข้อง การกำหนดแผนการศึกษาของพระองค์

²⁸ กจช., ม.ร.5 ต. 49/26 เรื่อง หนังสือพระยาประสิทธิศัลการ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 16 มกราคม ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2444).

²⁹ กจช., ม.ร.5 ต. 49/26 เรื่องร่างพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระยาประสิทธิศัลการ (ไม่ปรากฏวันที่และเดือน) ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444).

มีความไม่มั่นคง และมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาของพระองค์อยู่เสมอ³⁰ แต่อย่างน้อยที่สุด การที่ทรงเสด็จไปศึกษาในครั้งนี้นับว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ได้เดินทางรอบโลก และได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงวิตกกังวลว่าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ อาจจะทรงมีความคิดเป็น "แบบฝรั่ง"³¹ จนเกินไปถึงถ้าทรงศึกษาอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลานานและความเห็นห่างที่มีได้ทรงอบรมสั่งสอนในฐานะรัชทายาทก่อนเสด็จมาศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ทำให้ทรงหวัดวิตกอยู่บ้างในการรับอิทธิพลตะวันตก ทรงสั่งสอนให้ "เลือกฟื้นฟูโรเปียนไอเดียสซะสมาไว้ ำให้รู้ทั่วถึง...อย่างฝรั่งก็ให้ได้มา อย่างไทยก็อย่าให้ลืมพื้นเพอันเป็น การหันเหคนล่องแคล่วดี"³² คือทรงยอมรับในความเจริญก้าวหน้าของตะวันตก แต่ก็ทรงให้รู้จักการเลือกเอาความรู้ที่นำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสังคมประเทศไทยได้ ผลจากการที่สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับประสบการณ์จากต่างประเทศนั้น ได้มีบทบาทอย่างมากต่อแนวพระราชดำริในด้านต่างๆ ของพระองค์ โดยเฉพาะแนวพระราชดำริทางด้านการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เยาวชนของประเทศ ดังจะกล่าวอย่างละเอียดในบทต่อไป

เมื่อเสด็จกลับถึงประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเข้ารับราชการทหาร ซึ่งต่อมาได้รับพระยศเป็น นายพลเอกราชองค์รักษ์บัญชาการกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ทรงตำแหน่งจเรทหารบก ซึ่งเคยมีพระราชปรารภว่า หน้าที่ดังกล่าวเป็นเพียงในหน้ากระดาษเท่านั้น³³ กิจกรรมที่ทรงกระทำโดยมากเป็นเรื่องการให้คำปรึกษาอย่างไม่เป็น

³⁰กรรกริรมย์ สุวรรณานนท์, "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย," หน้า 20.

³¹ กจช., มร.5 ต.22/1 เรื่องพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระเจ้าเนืองยาเซอพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2437.

³²"พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวลงวันที่ 5 เมษายน ร.ศ.114," ใน ณัฐวุฒิ สุธธีสงคราม, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชของประเทศไทย, หน้า 91.

³³ กจช., ร.6 ต.15.4/1 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระองค์เจ้า จรูญศักดิ์ กฤดากร วันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2457.

ทางการ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายนานาชาติ ทรงแต่งหนังสือว่าด้วยกฎหมายนานาชาติ ประเทศเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป³⁴ เนื่องจากคนไทยยังขาดผู้มีความรู้ทางด้านนี้มาก

ในปี พ.ศ. 2448 เมื่อมีการสถาปนาหอพระสมุดสำหรับพระนครขึ้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงดำรงตำแหน่งสภานายกกรรมการจัดการหอพระสมุดและพระองค์ทรงให้ความสนใจพระทัยในงานด้านนี้มาก ทรงประพาสหัวเมือง เพื่อตรวจตราศึกษาโบราณวัตถุ โบราณสถาน และค้นคว้าตรวจสอบด้านต่างๆ และทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง "เที่ยวเมืองพระร่วง" เป็นหนังสือเมื่อพ.ศ. 2452 เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ไทยให้แก่ประชาชนทั่วไป

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2450 เป็นเวลา 7 เดือน พระองค์ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน โดยทรงเป็นประธานในการประชุมเสนาบดี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาททุกวันจันทร์และพฤหัสบดี และทรงเป็นประธานที่ปรึกษาราชการรักษาพระนคร ทุกวันอังคาร พุธ ศุกร์ และเสาร์ ซึ่งการเสด็จไปร่วมประชุมดังกล่าว นาย วอลเทอร์ เอฟ เวลลา (Walter F. Vella) ได้กล่าวว่า "พระองค์มักทรงทำหน้าที่เพียงการประทับเป็นประธานเท่านั้น"³⁵ ซึ่งหากนำมาพิจารณาวิเคราะห์ดูว่าคงเป็นเพราะไม่ทรงคุ้นเคยกับเสนาบดีหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และโปรดงานด้านอื่นๆ ที่ทรงสนพระทัยมากกว่า เช่น งานทางด้านวรรณกรรม นาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์

พระอุปนิสัยและกิจกรรมส่วนพระองค์

ในช่วงที่ทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระนิสัยเจียมขีริม ไม่ทรงชนเหมือนเด็กในวัยเดียวกัน³⁶ เมื่อเสด็จไปประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษ

³⁴ กจช. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 กระทรวงยุติธรรม มร.5ย 25/1 เรื่อง กฎหมายนานาชาติโดยย่อที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงรจนา.

³⁵ Walter F. Vella, Chaiyo! King Vajiravudh and the Development of Thai Nationalism (Honolulu : The University Press of Hawaii, 1978) PP. 3-4.

มักจะโปรดการอ่านและการเขียนหนังสืออยู่ตามลำพังพระองค์เดียว ทรงออกหนังสือรายสัปดาห์สำหรับเด็กชื่อว่า "เดอะ สกริช อวล์" (The Screech Owl) ขึ้นจำหน่ายในหมู่พระสหาย ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ลงในหนังสือและโปรดการเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ และพระราชนิพนธ์บทละครอีกหลายเรื่องทั้งเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ³⁶

พระองค์โปรดวรรณกรรม นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์เป็นอย่างมาก³⁷ ขณะที่เสด็จประทับอยู่ที่เมืองแอสคอต ทรงตั้งวงดนตรีเครื่องสายขึ้นและเสด็จไปฟังดนตรีเสมอ ในส่วนของการละคร เมื่อทรงมีเวลาว่างก็จะเสด็จไปทอดพระเนตรละคร และบางครั้งาก็ทรงจัดแสดงละคร ณ พระตำหนักที่ประทับ พร้อมกับทรงพระราชนิพนธ์บทละครในการแสดงด้วยทรงมีเวทีละครของพระองค์เองที่เมืองแอสคอต แม้ต่อมาทรงย้ายไปประทับที่เมืองเนทเบอร์รี่ เพื่อศึกษาวิชาทหารแล้ว ก็ยังทรงจักรยานไปจัดละครที่แอสคอตเสมอ พระองค์จึงทรงเรียกพระราชนิพนธ์บทละครที่ทรงแต่งในเวลานั้น คือเรื่อง How Billy Strangway was captured ว่า "อะไบซิเคิลสตอรี" (A bicycle Story)³⁸

จากการที่ทรงสนพระทัยในการละครมาก ทำให้ไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และไม่เป็นที่พอใจของพระอาจารย์เท่าใดนัก ดังเช่น พันโทสมุหพระอาจารย์ผู้ปกครองฝ่ายทหาร ได้พยายามจัดให้พระองค์ทรงออกกำลังพระวรกาย ทรงม้า ทรงจักรยาน ทรงเทนนิส แต่ก็ไม่โปรดการกีฬาเท่าการการประพันธ์

³⁶พลเรือเอกพระยาเทพหัสดิน, "ความอาลัยรัก," อ้างถึงใน ประพัฒน์ ตรีณรงค์, ชีวิตและงานของอัครมหา (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2506), หน้า 51.

³⁷จมีนอมรตรุมารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), "พระราชประเพณีตอน 2," ใน พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 126.

³⁸สัมภาษณ์ ม.ส.ปิ่น มาลากุล, 22 มกราคม พ.ศ. 2522, อ้างถึงใน กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์, หน้า 28.

และการละครทรงมีพระอุปนิสัยโปรดการเป็นผู้นำ ด้วยการที่พระองค์ได้รับการกระตุ้นจาก พันโทชุมพระอาจารย์ผู้ปกครองชาวอังกฤษซึ่งพยายามปลูกฝังพระอุปนิสัยการเป็นผู้นำและการร่วมเข้าสังคมกับผู้อื่น โดยพันโทชุมมักจะปล่อยให้พระองค์คิด ตัดสินพระทัยและกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง³⁹

เช่นการที่พันโทชุมกราบถวายบังคมทูลถวายคำแนะนำและสนับสนุนให้ทรงเป็นประธานจัดงานเลี้ยงพระราชทานและการตั้งสโมสรต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทรงนำแบบอย่างขนบธรรมเนียมของชาวอังกฤษมาใช้ได้แก่ สมาคมคอสมโพลิตัน (Cosmopolitan Society)⁴⁰ เพื่อให้เป็นที่ชุมนุมของนิสิตมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ซึ่งมีหลายชาติด้วยกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมสัมพันธไมตรี และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิชาความรู้ และการตั้งสามัคคีสมาคม ซึ่งเป็นที่พบปะสังสรรค์ของนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษและทรงทำหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษประจำสมาคม ชื่อว่า "เดอะลูคเกอร์ออน" (The Looker On) ซึ่งมีอยู่ต่อมาในนามว่า "สามัคคีสาร"⁴¹

เมื่อเสด็จกลับเมืองไทย การที่พระองค์ได้รับอิทธิพลตะวันตกตลอดเวลา 9 ปี ได้มีอิทธิพลต่อแนวพระราชดำริของพระองค์เป็นอย่างมาก พระองค์ได้นำขนบธรรมเนียมเหล่านั้นมาปฏิบัติ เช่น การที่ทรงตั้ง ทวีปัญญาสโมสร ณ วังสราญรมย์ เป็นที่พบปะสังสรรค์ของสมาชิกที่มาชุมนุมอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง โดยมีการเล่นกีฬา โต้วาทที่ แสดงละคร ตามแต่พระราชประสงค์ของผู้ดำเนินการดำเนินงานจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทั้งข้าราชการ ผู้เป็นบุตรหลานเจ้านายหรือขุนนางที่อยู่ในวัยหนุ่มซึ่งทรงซุกเสียดไว้เป็นมหาดเล็กประจำพระองค์เพื่อร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่พระองค์ทรงโปรดไม่ว่าจะเป็นการเล่นต่างๆ การซ้อมรบ การฝึกหัดโขนละครที่ทรงตั้งคณะละครขึ้นเอง

³⁹ กจช., เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.ร.5 ต.49/32 เรื่องหนังสือพระยาราชวัลลภาณุลิขิต ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2444).

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน

⁴¹ กจช., เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.ร.5 ต.49/27 หนังสือพระยาราชวัลลภาณุลิขิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ไม่ปรากฏวันที่) พฤศจิกายน ร.ศ. 118.

มีการออกหนังสือพิมพ์รายเดือนชื่อหนังสือพิมพ์ ทวีปัญญา ตลอดจนได้มีหนังสือพิมพ์ที่ออกในเมืองไทย และต่างประเทศ บางฉบับให้สมาชิกได้อ่านในสโมสร⁴²

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เที่ยงทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เสด็จประทับอยู่ที่ วังสราญรมย์นั้น ได้มีมหาดเล็กเป็นเด็กกรุ่นเยาว์เป็นจำนวนมากที่ผู้ปกครองนำไปถวายตัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุตรข้าราชการและเป็นเชื้อพระวงศ์ ซึ่งมีคำศัพท์เรียกเฉพาะว่าเป็น "หม่อมเจ้าและบุตรข้าราชการ" ทรงรับอุปการะไว้ประมาณ 30 คน⁴³ ได้รับพระราชทานเงินเดือน อาหาร และการศึกษา ทรงโปรดเกล้าฯส่งเด็กเหล่านั้นเข้าศึกษาต่างโรงเรียนต่างๆ ตามพื้นวิชาหรือวิทยฐานะของเด็กแต่ละคน เช่น โรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนราชวิทยาลัย และที่ยังมีพื้นการศึกษาต่ำก็เข้าเรียนที่วัดมหาธาตุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2450 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดโรงเรียนชั้นในวังสราญรมย์ ทำการสอนวิชาเฉพาะไม่เหมือนกับหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และทรงเป็นพระอาจารย์สอนบางวิชาด้วย โรงเรียนนี้มีความพิเศษและมีความสำคัญที่อาจนับได้ว่า เป็นโรงเรียนที่พระองค์ทรงทดลองจัดการศึกษาก่อนที่จะขยายการศึกษาออกไปเป็นโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในปีที่เสด็จขึ้นครองราชย์⁴⁴ ดังจะกล่าวอย่างละเอียดในบทต่อไป

จากการศึกษาพระราชประวัติ ภูมิหลังทางการศึกษาและกิจกรรมส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลต่อแนวพระราชดำริในการ

⁴²พระยาสุนทรพิพิธ, "สวนอนุสรณ์," วชิราวุธานุสรณ์ 2510, (ธนบุรี : เทพนิมิตร การพิมพ์, 2510), หน้า 231.

⁴³หม่อมเจ้าชัชวลิต เกษมสันต์, "ประวัติหม่อมเจ้าชัชวลิต เกษมสันต์," จดหมายเหตุรายวันในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าชัชวลิต เกษมสันต์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 1 สิงหาคม 2517), หน้า 3.

⁴⁴"แจ้งความ," ระเบียบการโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์พิเศษ ส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ.130, หน้า 1.

ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างยุวชนให้เป็นสุภาพบุรุษของพระองค์เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความ
สำนึกในหน้าที่ของพระองค์ในการมีความรู้และแสวงหาคุณวุฒิให้สมกับชาติตระกูลทั้งทางวิชาการ
สามัญและวิชาการทหารเช่นจะต้องรู้ยุทธวิธีในการรบ การฝึกพลศึกษาเพื่อให้ร่างกายมีความ
แข็งแรง การรู้จักเข้าสังคม เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสโมสรต่าง ๆ เพื่อฝึกความมีมนุษยสัมพันธ์
อันดีกับผู้อื่นในสังคมอีกทั้งมีความสามัคคีในหมู่คณะตลอดจนการเป็นศิลปินมีความสามารถในทาง
การประพันธ์ การแสดงละครและการดนตรี ฯลฯ ได้ช่วยฝึกความเป็นสุภาพบุรุษในพระองค์และ
ส่งผลต่อการฝึกความเป็นสุภาพบุรุษในเยาวชนตามแนวพระราชดำริของพระองค์อีกด้วย

